

Diakonhjemmet

Diakonikatekisme

Slik gjorde vi det

Hvem er vi? Hva ønsker vi å oppnå gjennom det vi gjør? Dette er spørsmål som ofte stilles til diakonale institusjoner. Spørsmålene kommer fra ansatte som gjerne vil ha en bedre forståelse av den diakonale egenarten som vi ofte framhever som sentral i vår virksomhet. Men vi får også spørsmål utenfra, fra pasienter, studenter og samarbeidspartnere som ønsker å få en klar oppfatning av hva vi står for og om det er noe som skiller oss fra tilsvarende offentlige virksomheter. Slike spørsmål skapte ideen om å lage en diakonikatekisme. Nå foreligger den i nytt opplag, noe som viser at den er blitt brukt og at den har vært til nytte. Opprinnelig ble den laget til internt bruk på Diakonhjemmet. Etter hvert fikk vi imidlertid henvendelser fra andre diakonale institusjoner som ville bruke katekismen i deres sammenheng. Det synes vi både er hyggelig og nyttig, og vi håper at det kan bidra til at det utvikles en felles profil for vår diakonale egenart og måten vi setter på hva vi mener med diakoni. Når det er sagt, er det likevel viktig å understreke at denne katekismen ikke tar mål av seg til å være et endelig svar på spørsmål som reises omkring diakonien. Slik gjorde vi det, vi fant en form som viste seg å fungere i vår sammenheng, med gode svar på relevante spørsmål. Best blir det dersom katekismen bidrar til å holde samtalen om diakoni levende, på en måte som inkluderer og gir mot til medarbeiderskap, og som bidrar til å tydeliggjøre den diakonale virksomhetside og egenart.

Diakonhjemmet, 2003

Kjell Nordstokke

forstander

Innhold

1 Hva betyr ordet diakoni?	s. 5
<hr/>	
2 Hva er diakoni?	s. 6
<hr/>	
3 Hva er forskjellen på nestekjærlighet og diakoni?	s. 7
<hr/>	
4 Hva er forskjellen på diakoni og forkynnelse?	s. 8
<hr/>	
5 Hva er diakoniens grunnverdier?	s. 9
<hr/>	
6 Hvem er diakoniens målgruppe?	s. 10
<hr/>	
7 Hvem gjør diakoni?	s. 11
<hr/>	
8 Må man være kristen for å gjøre diakoni?	s. 12
<hr/>	
9 Hvor finner man diakonien?	s. 13
<hr/>	
10 Hva er diakoniens utfordring i dag?	s. 14

En diakonikatekisme

Hva er en diakonikatekisme?

Diakoni er et fremmedord for de fleste. Det inngår ikke i velferdsstatens vokabular for å beskrive omsorg, støtte, behandling eller pleie. Det er et ord som tilhører den kirkelige språkkultur og som har overlevd fra oldkirken og fram til i dag.

Denne diakonikatekismen er et forsøk på å antyde noen svar på de vanligste spørsmål om diakoniens vesen. Katekisme (fra gresk: opplæring) er en litterær sjanger som har tradisjoner tilbake til Luther. I hans store og lille katekisme var formålet å gi en enkel fremstilling av sentrale emner i den kristne tro for vanlige mennesker. Men: Jesu måte å beskrive diakonien på gjennom fortellinger og eksempler overskrider en alt for dogmatisk innramming av diakonale trossetninger og påstander. Denne katekismen må leses under denne synsvinkel. Derfor må svarene leses som åpne og retningsgivende synspunkter som gis til inspirasjon til handling, og ikke til fastlåste oppfatninger og meninger.

En skriftlærd spurte Jesus: Hvem er min neste? Jesus svarer med en historie som er blitt en nøkkelfortelling om diakoni – den barmhjertige samaritan. Gjennom spørsmål, fortelling og svar ble vanskelige spørsmål rundt tro, handling og mellommenneskelig samliv klarere. Jesus bruker en sokratisk tilnærming gjennom å stille spørsmål, fortelle en lignelse og drive samtalepartneren videre i sine tanker.

I det følgende gis korte svar på 10 vanlige spørsmål om diakoni, med en noe mer utfyllende kommentar til hvert svar.

1

Hva betyr ordet diakoni?

Ordet diakoneo er gresk, og betyr å "være til tjeneste" og "ha omsorg for".

Kommentar:

Ordet diakoni forekommer ca. 100 ganger i Det nye testamentet (NT), og brukes i vid betydning om en rekke forhold som har med tjeneste å gjøre. Dette gjelder tjeneste for Gud, bordtjeneste, og barmhjertighetshandlinger som å gi hjelp til den fattige, sultne, tørste, fengslede, etc. De første kristne overtok ordet diakoni fra sine hellenistiske omgivelser, der det å tjene var nedverdiggende. Som en av sofistene uttrykte det: «Hvordan kan et menneske være lykkelig hvis det må tjene noen?»

De kristne gav imidlertid ordet et radikalt nytt og positivt innhold.

2

Hva er diakoni?

Diakoni er kristen nestekjærlighet i praksis.

Kommentar:

Den norske kirke har i 1988 definert diakoni som: «Kirkens medmenneskelige omsorg og fellesskapsbyggende arbeid, og den tjeneste som i særlig grad er rettet mot mennesker i nød». Først når nestekjærligheten blir til konkrete handlinger, kan vi snakke om diakoni. Diakoni er nestekjærlige handlinger som er båret frem av troen på Gud som skaper, Kristus som frigjør og Den hellige ånd som inspirator.

Men diakoni er forstått noe annerledes i enkelte teologiske retninger. Noen mener at diakoni bare finnes innenfor kirkens definerte diakonitjeneste som menighetsdiakoni (jfr. «spesiell diakoni», sp.7). I denne tradisjonen blir diakonien forstått eksklusivt som det diakoner og diakoniarbeidere utfører. Andre mener at diakoni gjøres over alt der mennesker utøver gode gjerninger (jfr. «allmenn diakoni», sp.7). Dette betyr at all nestekjærlig handling – utført av kristne så vel som av alle andre – er diakoni. Det blir etter denne forståelsen ingen forskjell på nestekjærlighet og diakoni – begrepene blir identiske.

Utfordringen for diakonien er menneskets sårbare sider – motgang, kriser, lidelser, undertrykkelse, fattigdom – alle steder der menneskeverdet blir krenket.

Diakonien synliggjør Guds kjærlighet til mennesker gjennom medmenneskers handlinger. Den praktiske handling kan være hverdagshjelp, helsehjelp, sosial hjelp, solidaritetsarbeid og forebyggende arbeid. Diakoni blir i siste instans en kvalitet ved gjerningen som først og fremst blir bekreftet av de som opplever den.

3

Hva er forskjellen på nestekjærlighet og diakoni?

Nestekjærlighet kan utøves av alle mennesker uavhengig av tro. Diakoni er den nestekjærlighet i praksis som springer ut av Kristus som forbilde.

Kommentar:

Nestekjærlighet er å «elske sin neste som seg selv» (Luk 10). Dette er en allmenn utfordring til ethvert menneske i hans eller hennes omgang med andre. Også andre religioner, som for eksempel islam og jødedom, har lignende formuleringer. Diakoni har imidlertid Kristus som kilde og forbilde. Kjennetegnene ved dette forbildet kommer særlig til uttrykk i tekstene:

1. Lignelsen om den barmhjertige samaritan, der samaritanen viser uselvvisk omsorg overfor en fremmed (Luk. 10)
2. «Det dere har gjort mot en av disse minste, har dere også gjort mot meg,» Å tjene er «å gi den sultne noe å spise, den tørste noe å drikke, ta imot fremmede, gi den nakne klær, se til den syke og besøke den som er i fengsel » (Mat. 25)
3. «Den som vil være stor blant dere skal være alles tjener» (Mat. 20). Kristus presenterte seg selv som alles tjener.
4. «Når jeg som er herren og mesteren, har vasket deres føtter, så må også dere vaske hverandres føtter» (Joh. 13). Jesus gir her et forbilde om et tjenende fellesskap.

4

Hva er forskjellen på diakoni og forkynnelse?

Forkynnelse er verbal, diakoni er handling.

Kommentar:

En tro uten gjerninger er en død tro. Forkynnelsen inspirerer diakonien, og diakonien fortolker forkynnelsen over til praktisk handling. Enhver handling inviterer til fortolkning. Diakoni er et handlingsuttrykk for den tro den springer ut av. En handling kan stå ordløs alene, mens den i andre sammenhenger styrkes når handlingen har følge av ord eller symboler som viser hvor den stammer fra. Diakoni har derfor blitt kalt kirkens kroppsspråk.

5

Hva er diakoniens grunnverdier?

Visdom, mot, måtehold, rettferdighet, tro, håp og kjærlighet.

Kommentar:

Disse klassiske kristne kardinaldygder kjennetegner også diakoniens kvaliteter. Til grunn for Den norske kirkes diakoniforståelse er de to nøkkelverdiene rettferdighet og omsorg spesielt trukket frem. Diakoniens grunnverdier betegner de kvalitative meningskjernene som kan inspirere til diakonal praksis. De utgjør dessuten fortolkningsrammene hos de som opplever diakonale handlinger. Formulering av diakoniens grunnverdier er forsøk på å spesifisere de kvaliteter og nøkkelbegreper som ligger i Jesu eksempel.

6

Hvem er diakoniens målgruppe?

Diakonien retter seg mot enkeltpersoner og grupper som lider, er utsatt for overgrep, undertrykkelse eller annen urettferdighet.

Kommentar:

Vi er alle sårbare og er avhengig av omsorg fra våre medmennesker. Vi trenger derfor alle til tider diakoniens nestekjærlige oppmerksomhet. Men noen enkeltpersoner og grupper er mer utsatte enn andre og befinner seg i mer fastlåste situasjoner. Diakonien har et særlig ansvar for fattige, marginaliserte og utstøtte – både i å avdekke urettferdigheten og å gjøre noe med den. Utfordringen er radikal, og understrekes for eksempel av ordet «Elsk deres fiender». Dette er en avspeiling av at Guds kjærlighet omfatter alle og at Jesus i særlig grad identifiserer seg med de som faller utenfor fellesskapet.

7

Hvem gjør diakoni?

Diakoni gjøres av enkeltpersoner og institusjoner som har Kristus som kilde og forbilde.

Kommentar:

Gud har skapt alle i sitt bilde. Alt godt som gjøres er derfor et uttrykk for Guds kjærlighet – uavhengig av hva slags livssyn og tro den personen som utfører gjerningen bekjenner seg til. Diakoni er imidlertid et begrep innenfor den kristne kontekst som betegner nestekjærlighetshandlinger utført med kristenetisk inspirasjon.

Diakoni utøves derfor av enkeltpersoner, i menigheten, og i institusjoner og organisasjoner med særskilt diakonalt oppdrag.

8

Må man være kristen for å gjøre diakoni?

Alle medarbeidere i en diakonal virksomhet kan medvirke til diakoni, uavhengig av personlig tro og livssyn.

Kommentar:

Innenfor en diakonal institusjon vil en medarbeider med et annet livssyn eller religion enn den kristne, også medvirke til diakoni, når hans eller hennes handlinger går inn i institusjonens virkeliggjøring av sitt oppdrag. Som medarbeider i en organisasjon, som har fått et diakonalt mandat fra Kirken, er man med i en kollektiv utførelse av diakoniens oppdrag. Den enkeltes personlige sinnelag eller trosretning er ikke avgjørende for innsatsens diakonale status.

Av dette følger også at en ikkekristen medarbeider i en sekulær virksomhet kan utøve nestekjærlighet, men ikke diakoni. Det avgjørende her er altså ikke den enkeltes livssyn, men den kollektive og organisatoriske sammenheng innsatsen foregår i.

9

Hvor finner man diakonien?

Diakoni kommer til uttrykk både i hverdagssituasjoner som allmenn kristen nestekjærlighet, og som en spesiell tjeneste innenfor kirken i form av solidaritetsarbeid, omsorgsarbeid, etc.

Kommentar:

Ordet diakoni brukes i dag i to betydninger. For det ene snakker man om «allmenn diakoni», og for det andre om «spesiell diakoni».

a) Hva er allmenn diakoni?

Allmenn diakoni er kristen nestekjærlighet i praksis. Om en handling er diakonal avgjøres ikke alene av den handlende person, men erfares og benevnes av den andre.

b) Hva er spesiell diakoni?

Kirken har utviklet en egen tjeneste for å utøve diakoni. Denne tjenesten utføres av diakoner og diakoniarbeidere i menigheter og diakonale institusjoner. Begrepet «diakon» brukes om den som er vigslet til en kirkelig diakontjeneste. Diakoner omtales allerede i NT, og diakonembetet eller diakontjenesten hører med i kirken fra dens første tid.

Begrepet «diakonat» brukes om det diakoniarbeid som foregår i en menighet. Dette er et uttrykk for det samlede diakonale arbeidet som diakoner og frivillige gjør i en menighet.

10

Hva er diakoniens utfordring i dag?

Å lese fortellingen om den barmhjertige samaritan, oversette den til vår tid, og gjøre oversettelsens budskap til praktisk handling.

Kommentar:

Diakoniens utfordring er alltid i forandring, og må til enhver tid nytolkes og formuleres. Når utfordringen er formulert, består oppgaven videre i å handle i tråd med diakoniens grunnverdier. I dag står diakonien overfor utfordringer som økende fattigdom, ensomhet, urettferdig fordeling av goder, og utstøting fra og oppløsning av fellesskap og solidaritet. Diakoniens utfordring er å bevare og insistere på tjenerperspektivet i en kompleks samtid.

Denne diakonikatekismen forsøker å gi noen svar på vanlige spørsmål om diakoniens vesen:

- Hva betyr ordet diakoni?
- Hva er diakoni?
- Hva er forskjellen på nestekjærlighet og diakoni?
- Hva er forskjellen mellom diakoni og forkynnelse?
- Hva er diakoniens grunnverdier?
- Hvem er diakoniens målgruppe?
- Hvem gjør diakoni?
- Må man være kristen for å gjøre diakoni?
- Hvor finner man diakonien?
- Hva er allmenn diakoni?
- Hva er spesiell diakoni?
- Hva er diakoniens utfordring i dag?

Diakonhjemmet

Diakonveien 14
Postboks 23 Vinderen
0319 Oslo
Telefon 22 45 15 00

www.diaconhjemmet.no